

Fjälkinge 9:6

ARKEOLOGISK UTREDNING, STEG 2.

Fredrik Larsson

Arkeologisk utredning steg 2 2018
Fornlämningar Fjälkinge 13 & 53
Fjälkinge 9:6
Fjälkinge socken
Kristianstad kommun
Skåne län

SYDSVENSK ARKEOLOGI
RAPPORT 2018:26

År	Generationer 25 år/gen.		Perioder		Kronozon	År	Generationer	
e.Kr.						e.Kr.		
	18	historisk tid (HT)	nyare tid	historisk tid	subatlantisk			
1550	8	senmedeltid (SMT)	medeltid					
1350	6	högmedeltid (HMT)						
1200	6	tidigmedeltid (TMT)						
1050	10	vikingatid (VIK)	yngre järnålder					
800	10	vendeltid (VEND)						
550	6	folkvandringstid (FVT)		järnålder				
400	8	yngre romersk järnålder (YRJÅ)						
200	8	äldre romersk järnålder (ÄRJÅ)						
Kr.f.	20	förromersk järnålder (FRJÅ)						
500	8	yngre bronsålder VI (YBÅ VI)	yngre bronsålder	bronsålder				
700	8	yngre bronsålder V (YBÅ V)						
900	8	yngre bronsålder IV (YBÅ IV)						
1100	8	äldre bronsålder III (ÅBÅ III)						
1300	8	äldre bronsålder II (ÅBÅ II)	äldre bronsålder					
1500	8	äldre bronsålder I (ÅBÅ I)						
1700	10	senneolitikum II (SN II)						
1950	14	senneolitikum I (SN I)	senneolitikum		subboreal			
2300	20	mellanneolitikum B (MN B)	mellanneolitikum					
2800	20	mellanneolitikum A (MN A)						
3300	8	tidigneolitikum II (TN II)	tidigneolitikum					
3500	20	tidigneolitikum I (TN I)						
4000	60	ertebøllekultur	stenålder	atlantisk				
5500	40	kongemosekultur						
6500		maglemosekultur				mesolitikum		
6900								
8000	124							
9600								
f.Kr.			senpaleolitikum		yngre dryas	f.Kr.		

Fjälkinge 9:6

ARKEOLOGISK UTREDNING STEG 2, 2018.

Fredrik Larsson

Utgiven av: Sydsvensk Arkeologi
Box 134
291 22 Kristianstad
044-13 58 00
www.sydsvenskarkeologi.se

Fjälkinge 9:6

Fredrik Larsson

Arkeologisk utredning steg 2 2018
Fornlämningar Fjälkinge 13, Fjälkinge 53
Fjälkinge 9:6
Fjälkinge socken, Kristianstad kommun i Skåne län
Sydsvensk Arkeologi Rapport 2018:26

© Sydsvensk Arkeologi 2018

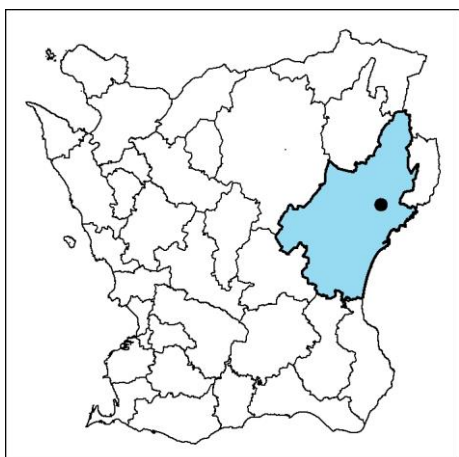
Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagbilder: Schakt 324 sektion, mot öster. Foto: Fredrik Larsson. / Schakt 625 mot norr/Fjälkingebacke. Foto: Fredrik Larsson. /Anläggningar (hägnad?) i schakt 1069, mot söder. Foto: Fredrik Larsson. / Härdarna 1547 och 1527, mot söder. Foto: Fredrik Larsson.

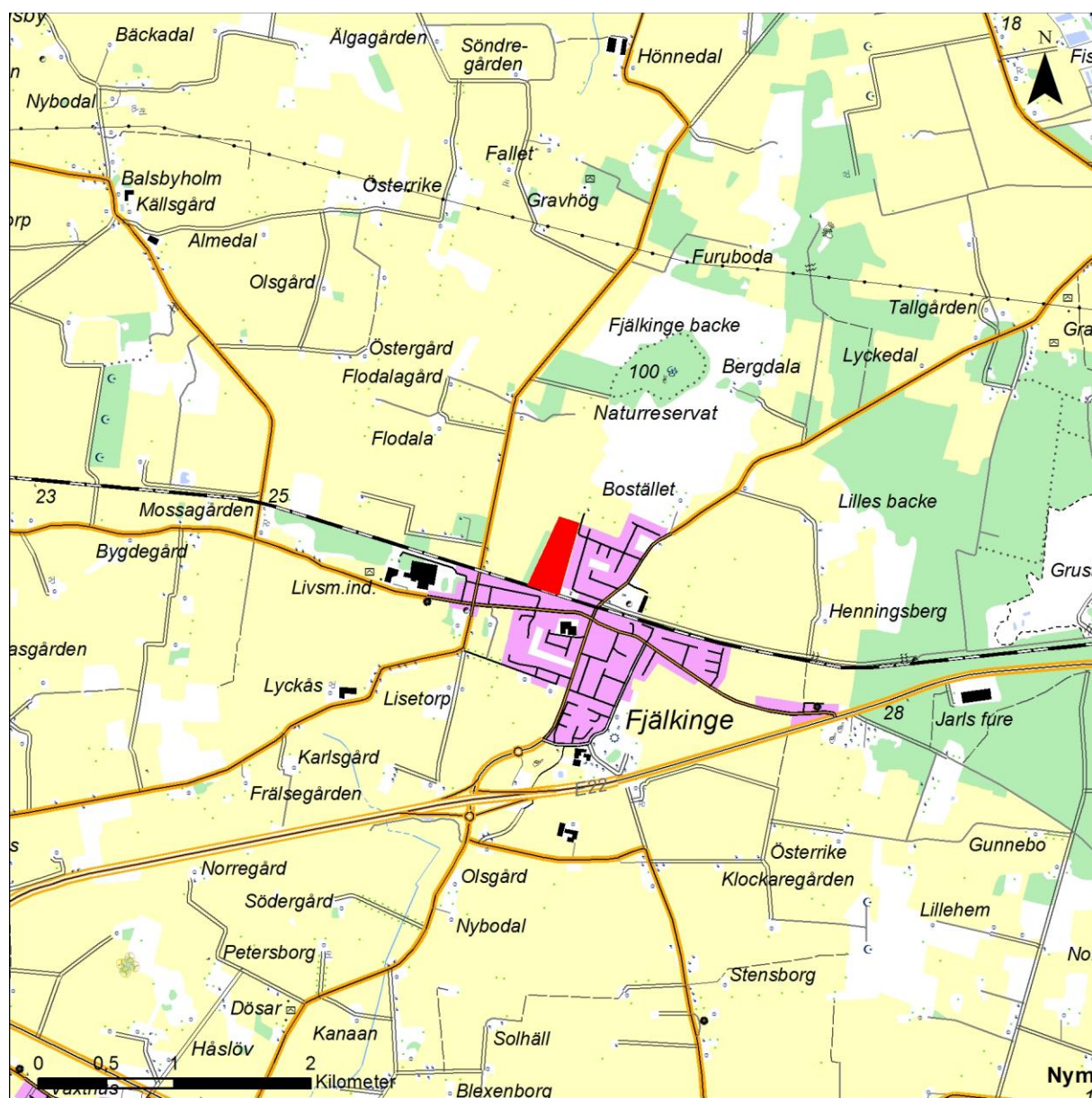
Kartmaterial: Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2014/00893

Innehåll

Sammanfattning	5
Syfte och metod	7
SYFTE	7
METOD	7
METALLDETEKTERING & METALLBESTÄMNING	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
TOPOGRAFI	8
FORNLÄMNINGSMILJÖ	8
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	9
	10
Utredningsresultat	11
METALLDETEKTERING	11
SÖKSCHAKTSGRÄVNING	11
Förslag till vidare åtgärder	14
Referenser	15
Ordlista	16
Administrativa uppgifter	17
Bilaga 1 Schaktbeskrivningar	18
Bilaga 2 Anläggningar	23
Bilaga 3 Metalldetekteringsrapport	27
Bilaga 4 Fyndlista	28

Figur 1. Skånekarta med Kristianstad kommun markerat i blått. Punkten visar aktuellt utredningsområde.

Figur 2. Utdrag ur Vägkartan, med aktuellt utredningsområde markerat med rött.

Sammanfattning

- Kristianstad kommun planerar för detaljplanläggning, inom del av fastigheten Fjälkinge 9:6. Med anledning av detta gav Länsstyrelsen uppdraget till Sydsvensk Arkeologi AB att genomföra en arkeologisk utredning, steg 2, inom aktuell fastighet (1st dnr 431-21162-2017).
- Utredningsområdet omfattade en yta på cirka 67 000 m² och inom ytan fanns två, sedan tidigare kända fornlämningar, i form av Fjälkinge nr 13 (hög med hållkista) och Fjälkinge nr 53 (boplats). Hållkistan kom i enlighet med Länsstyrelsebeslutet inte att beröras av den arkeologiska utredningen.
- Den arkeologiska utredningen genomfördes som en sökschaktningsgrävning med grävmaskin och påträffade anläggningar mättes in med RTK-GPS och tolkades direkt i fält genom kodval.
- Inför sökschaktningen genomfördes en metalldetektering över området i form av sökstråk med 20 meters lucka. Fyndmaterial som bedömdes vara äldre än år 1850 tillvaratogs.
- Det framtagna materialet skall vara ett planerings- och beslutsunderlag för Länsstyrelsens handläggning enligt 2 kapitlet Kulturmiljölagen (1988:950) men också ett underlagsmaterial i sökandes fortsatta planering.
- Den arkeologiska utredningen resulterade i att arkeologiska lämningar påträffades i en stor del av det aktuella utredningsområdet. Anläggningarna bestod av gropar, hårdar, kulturlager, rännor, stolphål och den sedan tidigare kända graven, i form av en hållkista (som dock ej berördes av utredningen). Totalt fanns 140 anläggningar inom aktuellt utredningsområde.
- Med anledning av antalet påträffade anläggningar, metallfynden, de sedan tidigare kända fornlämningarna som pekar på en eller flera boplatser, sannolikt från flera olika tidsperioder och minst en gravanläggning föreslår därför Sydsvensk Arkeologi AB att en del av utredningsområdet går vidare till en arkeologisk förundersökning i händelse av en eventuell exploatering av området.

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag 2017-09-29 (Lst dnr 431-21162-2017) har Sydsvensk Arkeologi AB (SAB) utfört en arkeologisk utredning, steg 2, inom fastigheten Fjälkinge 9:6, Fjälkinge socken, Kristianstad kommun i Skåne län. Anledningen till den arkeologiska utredningen är att Kristianstad kommun planerar att detaljplanelägga aktuellt område inom fastigheten. Den arkeologiska utredningen omfattade en total yta på 67 000 m².

Inom aktuellt utredningsområde fanns det sedan tidigare, två kända fornlämningar, i form av Fjälkinge nr 13 (hög med hållkista) och Fjälkinge nr 53 (boplatz med enstaka flintavslag). Fjälkinge nr 13 kom inte att beröras av den arkeologiska utredningen i enlighet med beslut från Länsstyrelsen. Marken utgjordes inom den norra delen av åker som harvats under hösten år 2017. Den södra delen bestod av en nyharvad åker. En stengårdsgård inom områdets norra del löpte genom området i öst-västlig riktning. Kring gårdsgården fanns befintliga, ytligt liggande bevattningsledningar och därför kom detta område inte att beröras vid den arkeologiska utredningen.

Syfte och metod

SYFTE

Syftet med den arkeologiska utredningen var i enlighet med Länsstyrelsens beslut 2018-01-30 (Lst dnr 431-21162-2017 att visa om och var det under mark fanns dolda fornlämningar. Om möjligt, skulle också utredningen avgränsa påträffade fornlämningar. Syftet var också att resultaten ska utgöra ett planerings- och beslutsunderlag för Länsstyrelsens vidare handläggning enligt 2 kapitlet kulturmiljölagen (1988:950 – KML), men också för exploatörens fortsatta planering.

METOD

Det aktuella utredningsområdet omfattade en yta på cirka 67 000 m². Schaktningen genomfördes i sökstråk, relativt jämnt fördelat över södra ytan och något glesare över den norra. Schakten placerades i nord-sydlig riktning och med en viss anpassning till topografin, var det hade framkommit metallfynd och var det påträffades anläggningar. Inga schakt placerades vid den stengårdsgård som gick i öst-västlig riktning genom området, på grund av delvis ytligt liggande bevattningsledning. Säkerhetsavstånd fick också hållas till högspänningskabel längs med områdets södra och östra del samt till järnvägen som låg precis söder om aktuellt utredningsområde. Framkomna anläggningar tolkades ockulärt direkt vid inmätning genom kodval (AS, AG, AH etc). Metalldetekteringen som utfördes innan sökschaktningen kom endast att beröra de översta 0,2-0,3 meterna av matjorden. Då det inom området fanns lagerföljder upp till en meters djup innebar detta att stora ytor och volymer inte har omfattats av metalldetekteringen.

METALLDETEKTERING & METALLBESTÄMNING

Den första insatsen som genomfördes var en översiktlig metalldetektering. Metalldetekteringen skedde i form av sökstråk med 20 meters lucka. Ett mindre område kom att detekteras något mer intensivt med anledning av ett tidigare påträffat guldföremål (se bilagor 3 och 4). En preliminär bedömning gjordes av metallerna i fält, medan den slutgiltiga registreringen gjordes efter avslutat fältarbete. Metalldetekteringen genomfördes av Jonas Paulsson, Kula AB. Bestämningen av metallföremålen gjordes av Bertil Helgesson, Tidssmedjan Helge. Med anledning av de omfattande matjordslagren och kulturlagren som som innebar schaktdjup på upp till en meter, innebär detta att metalldetekteringen endast kom att beröra ytligt liggande fynd ned till ett djup av 0,2-0,3 meter. Detta innebär att potential för äldre metallfynd fortfarande finns inom ytorna och att de volymer i förhållande till utredningsområdet som detekterades är mindre än normalt.

Topografi och fornlämningsmiljö

TOPOGRAFI

Utredningsområdet ligger i Villands härad på den östra delen av Kristianstadslätten och cirka 8 km öster om Kristianstad. Placeringen är i den norra delen av Fjälkinge tätort. Åt söder och öster finns bebyggelse, och åt norr och väster åkermark. Omgivningarna är i det närmaste ett fullåkerslandskap. Landskapet är kuperat och lätt böljande. Fjälkinge ligger på en höjdplatå där jordarterna framförallt består av sand. Det har varit lättbrukade jordar. Enligt Skånska Rekognosceringskartan 1812-1820 finns utbredda våtmarker runt om den sandiga höjdplatån och i anslutning till utredningsområdet. Dessa bör ha lämpat sig för bete, slätter, och som färskvattentäkt. Här är jordarterna lera, silt och moränlera.

Nordöst om Fjälkinge reser sig Fjälkinge backe och Lilles backe; två markanta urbergshöjder som är påtagliga landmärken i landskapet. Dessa är gamla utmarker och har sannolikt varit betade under lång tid. Utredningsområdet ligger således inom ett område där de naturgeografiska förutsättningarna varit rika och varierade, vilket också ses i en mycket rik fynd- och fornlämningsbild.

Södra delen av utredningsområdet ligger inom platåläget för Fjälkinge och det är också inom denna ytan som fornlämningen Fjälkinge nummer 13 är belägen. Strax norr om fornlämningen upphör platåläget och markytan planar ut och ligger något lägre än på platåläget. I östra delen av utredningsområdet, nära den kända boplatsen Fjälkinge nummer 53, finns en naturlig svacka. Läget för båda fornlämningarna kan kopplas både till den övergripande topografin i Fjälkinge men också den lokala topografin inom fornlämningsområdet.

FORNLÄMNINGSMILJÖ

Det finns ett stort antal registrerade fornlämningar i närområdet. Själva exploateringsområdet berör två kända lämningar. Den ena, Fjälkinge nr 13, är en rest av en hög med hällkista som är skadad av åkerbruket. Detta uppmärksammades redan 1984-85 (Lst dnr 11.391-1369-84) varvid föreslogs att lämningen skulle undersökas och borttagas. Detta skedde dock inte utan fornlämningen finns kvar som en avlång gräsbevuxen förhöjning i åkermarken. I FMIS anges att Fjälkinge nr 13 är en av tre markeringar enligt karta från 1746. Detta är inte med sanningen överensstämmande. Kartan är från 1796 (LMV 11-fjä-6) och kartöverlägg visar att markeringen istället överensstämmer med Fjälkinge nr 12 som är en gånggrift nästan 200 m söder om Fjälkinge nr 13. Fjälkinge nr 13 bör dateras till senneolitikum/äldre bronsålder.

Inom utredningsområdet finns också Fjälkinge nr 53 som anges som fyndplats för enstaka flintavslag. Området mäter 300x180 m och inom detta anges flintavslag i anslutning till Fjälkinge nr 13, två rödfärgade områden och en utplöjd hård. Områdets status som fornlämning anges som osäker.

Större delen av det aktuella området har höga fosfatvärden enligt Arrhenius fosfatkarta (1934) som normalt anses vara bebyggelseindikerande. Området ansluter i nordväst till ett område med mycket höga fosfatvärden. Detta indikerar att man

kunde förvänta sig lämningar under mark inom Fjälkinge 9:6, vilket de knapphändiga fynden från Fjälkinge nr 53 indikerar.

Fornlämningskartan visar att det finns en rad andra fornlämningar inom området. Väster, nordväst och norr om aktuellt område finns många fynd- och boplatser, främst från stenåldern (Fjälkinge nr 96, 97, 98, 99, 101, 102, 104, 112, 144, 146, 147, 150 och 151). Dessutom finns en grav inom Fjälkinge nr 98 och fynd som bedömts vara från senpaleolitikum, troligen Brommekultur (Andersson & Knarrström 1999). Vanligen är platserna lokaliserade genom lösfunna föremål i plöjd åker. Många av dessa är funna av en amatörforskare, Bror Nilsson, som hade en stor samling (Fjälkinge nr 156). Söder om aktuellt område finns den stora fornlämningen Fjälkinge nr 130 som är Fjälkinge historiska bytomt. Inom och i anslutning till denna finns bl.a. Fjälkinge nr 12, 19, 45, 46, 52, 87, 136 och 171 som vittnar om en osedvanligt intensiv bebyggelse i synnerhet under neolitikum, och från tidig järnålder och fram till våra dagar. Nämnas kan Fjälkinge nr 12, en gånggrift, som enligt kartan från 1796 kanske flankerats av ytterligare två, nu borttagna, gravar. Cirka 1 km väster om Fjälkinge nr 12 ligger Fjälkinge nr 7, som också är en gånggrift. Denna är ej undersökt. Från området kommer också betydande neolitiska boplatslämningar, bl.a. Fjälkinge nr 19. Bronsålder har ej påträffats inom detta område men finns i omgivningarna genom högar, och bebyggelselämningar på Hunneberget drygt 1 km åt söder (Fjälkinge nr 76). Järnåldern är representerad genom boplatslämningar inom Fjälkinge nr 19 och 46, och gravar inom Fjälkinge nr 19 och 45. Speciellt är ett stort gravfält från vikingatid inom Fjälkinge 19. Medeltid och nyare tid har också påträffats inom området, och nämnas kan ett långhus från tidig medeltid strax väster om kyrkan (Fjälkinge nr 87). I historisk tid blir Fjälkinge en av Skånes största byar med två byalag och 49 gårdar vid storskiftet 1796. I Fjälkinge fanns också tingsplatsen för Villands härad fram till 1952. Öster om aktuellt område finns bland annat boplatsområden inom Fjälkinge nr 47, 93, 138 och 139, där Fjälkinge nr 47 bl.a. daterats till yngre mesolitikum. Sammanfattningsvis kan nämnas att området runt aktuellt exploateringsområde rymmer en lång rad fasta fornlämningar som vittnar om en intensiv bebyggelse under en mycket lång tid.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Som framgår av ovan uppvisar Fjälkinge med omnejd, en mycket rik fornlämningsbild. Det har också genomförts åtskilliga arkeologiska undersökningar inom området (FMIS), varav några skall nämnas här. År 2000 undersöktes Fjälkinge 9:6, inom utredningsområdet, med metalldetektor inom projekt arrangerade av professor Johan Callmer. Härvid framkom 20 metallfynd inom området. Mest spektakulärt är ett halvmåneformat beslag (hänge?) i guldcloisonné med fem granater. Dylika föremål kan dateras till folkvandringstid och har paralleller i en rad sydösteuropeiska fynd, bl.a. med knytning till hunnerna och byzantinskt område. Från området kommer vidare en del mynt och en solja från medeltid och tidig efterreformatorisk tid. Strax väster om området har också bl.a. en fibula från sen förromersk järnålder, en grav från förromersk/romersk järnålder och två romerska denarer påträffats (Paulsson, muntl.; Helgesson, privata anteckningar; Helgesson 1997:129; Björk 2005:239). Undersökningarna med metalldetektor berörde också andra delar av Fjälkinge och fynden styrker bilden av en stor och rik järnåldersbebyggelse (Helgesson, privata anteckningar). Det är tydligt att neolitikum och yngre järnålder är mest välföreträdde inom närområdet. Cirka 100 m söder om aktuellt område, ligger Fjälkinge nr 12 som är en gånggrift i hög. Denna undersöktes 1927 av Folke Hansen och här insamlades skärvor från drygt 1 000 lerkärl (Bagge & Kaelas 1950; Edring 2005:56ff). Dateringen är sen tidigneolitikum-tidig mellanneolitikum. På ömse sidor av denna finns två markeringar på äldre kartor som indikerar ytterligare två, nu borttagna,

Yngre järnålder och tidig medeltid är också frekvent förekommande vid arkeologiska undersökningar i Fjälkinge. Gravar har framkommit inom Fjälkinge nr 19 och 45 (Helgesson 1996; Nagmér 1983), och omfattande boplatslämningar kommer från Fjälkinge nr 19, 46, 87 och 136 (Helgesson 1996; Rosenberg 1981; Edring 1997; Wickberg 2004). Det är uppenbart att dessa lämningars nära samband med den historiskt kända bytomten antyder på en tydlig kontinuitet åtminstone ner i folkvandringstid.

10

Utredningsresultat

METALLDETEKTERING

Den arkeologiska utredningen utfördes i enlighet med undersökningsplanen och Länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-21162-2017). Utredningen påbörjades genom att området metalldetekterades i sökstråk. Metalldetekteringen kom endast att omfatta de översta 0,2-0,3 meterna av matjorden och under skedde ingen detektering i samband med utredningen. Detta gör att det finns mycket stora ytor och volymer kvar att detektera, för att få en mer heltäckande bild över området, vilket framförallt, gäller de södra delarna. Vad gäller fynden från metalldetekteringen tillhörde samtliga medeltid eller yngre perioder. Metallfynden bedöms utgöra ett relativt förväntat material på en bytomt. Då bytomten inte ska ha sträckt sig så långt norrut som aktuellt utredningsområde kan det delvis härröra från schaktmassor, i samband med bostadsbyggnation inom bytomten eller från bebyggelsen öster om området, åtminstone vad gäller perioden från 1600-1700-talen när historiska kartmaterialet har skapats. Mängden metallfynd är för stor för att endast komma dit i samband med gödsling (se bilaga tre och fyra). Vad gäller medeltida material går det i dagsläget inte att avgöra om det kan ha funnits någon form av medeltida bebyggelse inom utredningsområdet, vilket inte skulle vara otänkbart. I samband med tidigare metalldetektering inom utredningsområdet har det påträffats ett guldcloisonnéföremål. Tänkbart är att det kan ha funnits en grav med nedlagda guldföremål rimligen inom utredningsområdet eller någonstans strax söder om järnvägen. Närmaste kända grav (förutom hällkistan), i form av en gravhög, söder om järnvägen enligt FMIS är Fjälkinge 12:1 som är belägen cirka 120 meter söder om aktuellt utredningsområde (FMIS 2018-07-04). En granskning av Skånska Rekognoceringskartan från år 1812 visar att det funnits åtminstone tre gravhögar i området.

Med tanke på mängden fossila matjordslager/kulturlager och de volymer som inte kunde detekteras är det mycket möjligt att det finns äldre metallfynd i lagren ner mot alven.

SÖKSCHAKTSGRÄVNING

Schakten placerades i huvudsak i nord-sydlig riktning, relativt jämnt fördelade över ytan. Inom områdets norra del, fanns en yta på cirka 3877 m² där inga schakt öppnades på grund av att det fanns en stengårdsgård, ytligt liggande bevattningsledningar samt körvägar inom ytan. Inom den norra ytan placerades något färre schakt, då det framkom förhållandevis lite fornlämningar jämfört med den södra ytan.

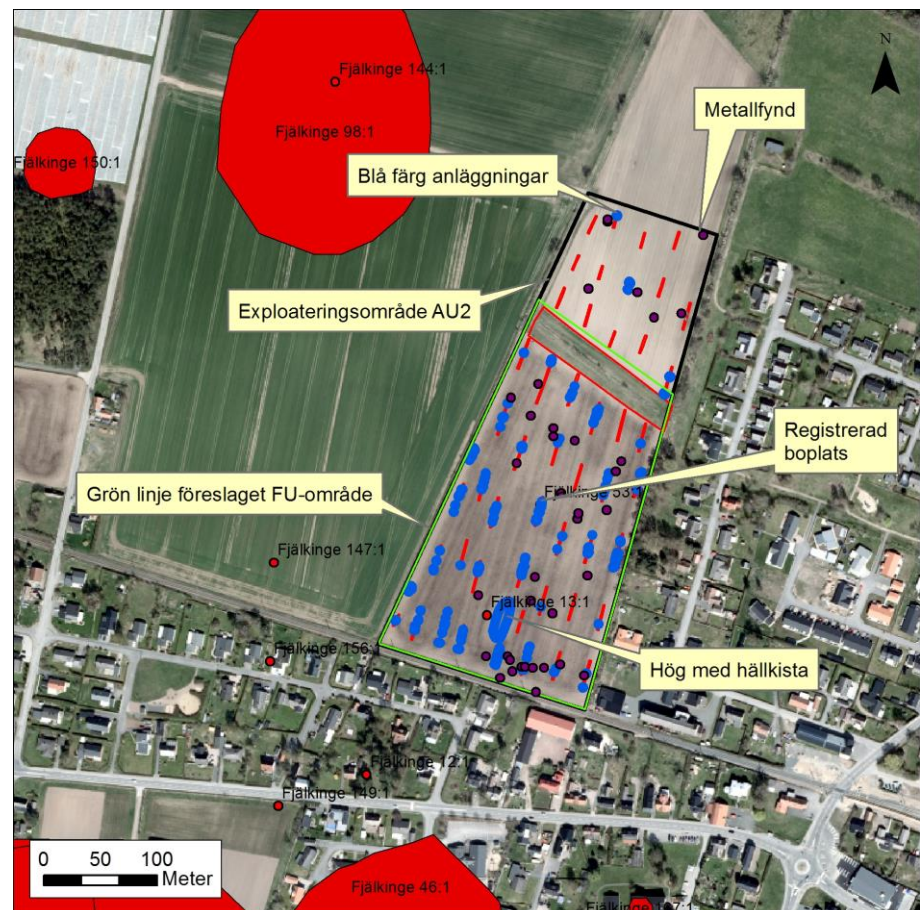
Totalt grävdes 51 schakt som omfattade en yta av 1825 m² eller 1141 löpmeter med 1,6 meter bred skopa. Totalt påträffades 140 anläggningar inom utredningsområdet. Det påträffades en grav (hällkistan som ej berördes), 38 gropar, fem hårdar, 25 möjliga kulturlager/fossila matjordslager, sex rännor och 88 stolphål. Alven bestod i södra delen av sand eller grusig sand och inom den norra delen bestod den av sandinblandad lera eller ren lera.

De 25 kulturlagren/fossila matjorden kan utgöra kulturlager eller äldre fossila matjordslager. På grund av det stora djupet schaktades dessa igenom ner till alven och dokumenterades i schaktens sektioner. De fossila matjordslagren/kulturlagren fanns endast inom ytan söder om den öst-västligt orienterade stengårdsgården. Enstaka lager innehöll synlig träkol och i ett schakt framkom det enstaka djurben i det äldre fossila matjordslagret (OS 324). I ett

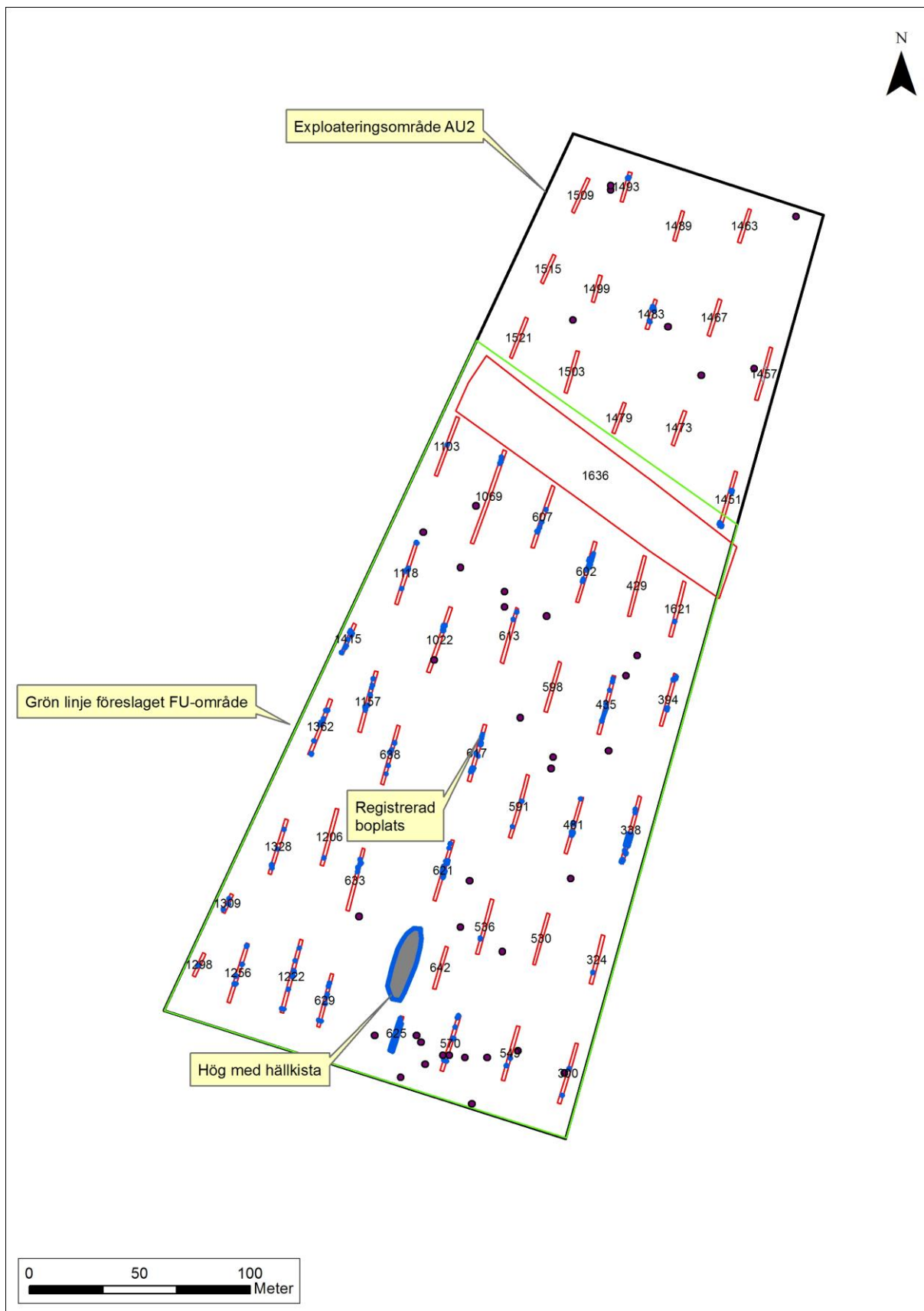
lager framkom toppen av en hård, men relationen var något oklar om härden var nedgrävd genom lagret eller blivit överplöjd av lagret. Det gör det något oklart om det förekommer anläggningar i de fossila matjordslagren/kulturlagren eller inte och vad dessa lager representerar. I övriga lager kunde inga anläggningar iakttas. Det fanns även äldre matjord bestående av grå sand över stora delar av området, men dessa bedömdes i fält att inte innehålla några arkeologiska lämningar (se bilaga ett och två). I tre av groparna förekom det välbevarade djurben synliga i ytan, av anläggningarna (AG 826, AG 864, AG 876). De härdar som framkom hade svart sandfyllning med visst inslag av sot och enstaka skörbrända stenar. Det förekom även en del andra enstaka anläggningar som innehöll sot. Anläggningarna var generellt ljus- till mörkbruna och hade en fyllning bestående av sand, ibland med ett mindre inslag av grus. Enstaka anläggningar hade fyllning av svart sand.

De påträffade anläggningarna gav främst ett förhistoriskt intryck, men groparna med djurbenen är sannolikt yngre, då benmaterialet var förhållandevis välbevarat. Matjordstjockleken uppgick till 0,3-0,4 meter, men utöver detta fanns flera lager med äldre matjord och fossil matjord/kulturlager. Detta gjorde att det fanns områden med upp till en meter tjocka matjordslager vilket innebar en relativt omfattande schaktning sett till volym. Inom två av schakten OS 536 och OS 1298 kom tydliga flygsandslager. Men flera av de fossila matjordslagren/kulturlagren innehöll också inslag av flygsand, så sannolikt har det under perioder varit en del sandflykt över ytan.

Det påträffades anläggningar kring närområdet av hållkistan. Dessa var framförallt koncentrerade till väster om graven. Vid den registrerade boplatsen Fjälkinge 53:1 påträffades det också anläggningar, däremot ingen flinta. Anläggningstätheten i detta område var stor, så det har inte varit möjligt under utredningen att tydligt avgränsa boplatsoområdet eller se vilka anläggningar som kan tillhöra andra tidsperioder. Med tanke på anläggningarnas placering i vissa av schakten är det sannolikt att det kan påträffas huskonstruktioner eller andra typer av konstruktioner till exempel hägnader inom området.

Figur 4. Aktuellt utredningsområde med anläggningar samt spridning av metalldetekterade fynd.

Figur 5. Detaljkarta över resultaten från den arkeologiska utredningen. Punkter utgör påträffade metallfynd. Blå/grå utgör arkeologiska anläggningar, dock ej alla fossila matjordslager/kulturlager. Schakten är numrerade.

Förslag till vidare åtgärder

Den arkeologiska utredningen resulterade i att totalt 140 anläggningar påträffades inom utredningsområdet i form av boplatzanläggningar samt en sedan tidigare känd fornlämning i form av en hög med hällkista (Fjälkinge nr 13). Anläggningarna var i huvudsak koncentrerade till de södra delarna och framförallt uppe på den höjdryggen, där hällkistan också var belägen. Anläggningarna bedöms i huvudsak vara av förhistorisk karaktär. Det är dock högst sannolikt att det även förekommer yngre anläggningar med tanke på ett välbevarat djurbensmaterial i tre gropar samt ett trettiotal metallfynd från historisk tid. Det finns också en sedan tidigare känd boplatz inom området (Fjälkinge nr 53), där det också påträffades ett antal anläggningar. Förutom gropar, härdar, rännor och stolphål framkom också 25 fossila matjordslager/kulturlager i de flesta schakten inom den södra ytan.

Med tanke på de sedan tidigare kända fornlämningarna, metallfynden samt de fornlämningar som framkom, föreslår Sydsvensk Arkeologi AB att en del av området går vidare till arkeologisk förundersökning vid en eventuell exploatering (se figur 5).

Området med stengårdsgården som inte var möjligt att utreda föreslås omfattas i en förundersökningsyta då det finns potential att körvägar och stengårdsgården kan ha skyddat anläggningar inom detta område under en längre tidsperiod i kombination med sandflykten som kan ha överlagrat lämningar. Ställningstagande behöver också genomföras gällande gravhögen med hällkistan om den ska bevaras med en skyddszon i samband med exploatering eller om den ska omfattas av en arkeologisk förundersökning.

Figur 6. En del av högen med hällkistan uppe på höjdryggen, med utsikt mot Fjälkinge backe, mot norr. Fotograf: Fredrik Larsson.

Referenser

LITTERATUR

- Andersson, M. & Knarrström, B. *Senpaleolitikum i Skåne*. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar, skrifter No 26. Lund.
- Arrhenius, O. 1934. Fosfathalten i skånska jordar. *Sveriges Geologiska Undersökning. Årsbok*, 28 (1934). Stockholm.
- Bagge, A. & Kaelas, L. 1950. Die Funde aus Dolmen und Ganggräbern in Schonen, Schweden. I. Das härad Villand. KVHAA. Stockholm.
- Björk, T. 2005. *Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne*. University of Lund, Institute of Archaeology – Report Series No. 92. Tollarp.
- Edring, A. 1997. Ett gårdskomplex från vikingatid/tidig medeltid, Fjälkinge 48:15, Skåne. *Länsmuseets rapportserie 1997:9*. Kristianstad.
- Edring, A. 2005. Berget i backen skugga. Det sociala landskapet på Kristianstadsslätten under tidig- och mellanneolitikum. University of Lund, Institute of Archaeology. Report Series No. 94. Lund.
- Helgesson, B. 1996. Fjälkinge 35:60 m fl, Fjälkinge socken. Fornlämning 18 och 19. Skåne. *Länsmuseets rapportserie 1996:5*. Kristianstad.
- Helgesson, B. 1997. Fjälkinge - regionalt centrum i NV Skåne. Callmer, J. & Rosengren, E. (red.): "...gick Grendel att söka det höga huset..." Arkeologiska källor till aristokratiska miljöer i Skandinavien under yngre järnålder. *Hallands Länsmuseers Skriftserie No 9 / GOTARC C. Arkeologiska skrifter No 17*. Halmstad.
- Nagmér, R.B. 1983. Fjälkinge. Boplatslämningar och gravar från sten- och järnålder. *RAÄ Rapport UV 1983:13*.
- Rosenberg, B. 1981. Arkeologisk undersökning av boplatz från övergångstiden vikingatid/äldre medeltid den 29 juni – 23 juli 1981. Sk Hemb Förb. Kristianstad.
- Wickberg, Y. 2004. Grophus i Fjälkinge. Fjälkinge 9:20. Arkeologisk för- och slutundersökning år 1990. *Regionmuseet Kristianstad Rapport 2004.23*. Kristianstad.

MUNTliga UPPGIFTER

Helgesson, Bertil, privata anteckningar och fyndlistor
Paulsson, Jonas, metalldetektorspecialist

KARTOR/INTERNET

LMV – Lantmäteriet, Gävle 2018-07-04
<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>
Fjälkinge + nr – Fornsök, Stockholm 2018-07-04
<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Ordlista

Anläggning	Arkeologiska lämningar i form av nedgrävningar (t.ex. gropar, härdar, gravar etc.)
Boplatz	Ett område med anläggningar där människor bott under en tid. Fornlämningsskyddad enligt KML.
Exploateringsområde	Det område som skall bebyggas eller tas i anspråk inom ramen för en exploatering
Fornlämning	Ett område där det påträffats arkeologiska lämningar eller fynd och är skyddad i lag i enlighet med KML
Fossil matjord	Bedömt vara odlingslager/kulturlager/äldre markyta av arkeologiskt intresse som kan innehålla anläggningar
GPS (ibland RTK GPS)	Används för inmätning av bl.a. arkeologiska lämningar
Hällkista	En typ av gravkonstruktion i form av en rektangulär stenkammare ibland övertäckt av en hög. Förekommer från neolitikum, under brons- och järnålder oftast övertäckta av en hög eller i ett röse och är då något mindre än de neolitiska.
Härd/härdgrop	Eldstad anlagd på markytan/eldstad i grop, med eller utan stenkonstruktion
Intrasis	Statens historiska museers program för hantering och lagring av arkeologiska data. Här samlas och analyseras all dokumentation. I Intrasis finns även karta över inmätt data (som görs med GPS).
KML	Kulturmiljölagen
Kulturlager	Avsatta jordlager med fynd och lämningar efter mänsklig aktivitet. Bildas generellt av intensiv och långvarig aktivitet på en plats.
Metalldetektering	Sökande efter metallföremål med hjälp av metalldetektering. Kräver tillstånd från Länsstyrelsen
Raä-nr	Inventarienummer i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister
Stolphål	Små gropar i marken där det stått stolpar tillhörande en byggnad eller annan typ av konstruktion. Syns ofta som färgade fläckar i den underliggande alven.
Sökschakt	Schakt som öppnas med grävmaskin, vanligen en skopbredd (1,6–1,8 m). Används främst i samband med arkeologisk utredning och syftar till att lokalisera och avgränsa fornlämning.
Äldre matjord	Matjordslager bedömt vara ungt men som slutat plöjas och börjat få en gråaktig färg

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi projektnr:	170062
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-21162-2017
Datum för beslut:	2018-01-30
Län:	Skåne län
Kommun:	Kristianstads kommun
Socken:	Fjälkinge socken
Fastighet:	Fjälkinge 9:6
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM, RH 2000
X koordinat:	X 6211502
Y koordinat:	Y 454637
M ö.h.	25-27 m ö.h.
Fältarbetstid:	2018-04-26-2018-05-08
Antal arbetsdagar:	8 dagar
Antal arkeologtimmar:	59 timmar
Antal maskintimmar:	19 timmar
Exploateringsyta:	67 000 m ²
Undersökt yta:	1825 m ²
Platschef:	Fredrik Larsson
Personal:	Thomas Linderöth, Laurin Bertling (praktikant)
Underkonsulter:	Bertil Helgesson (Tidssmedjan Helge), Jonas Paulsson (Kula AB)
Företagare:	Kristianstads kommun
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	LUHM 32839:1-33
Dokumentationsmaterial:	Förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv

Bilaga 1 Schaktbeskrivningar

Schakt	X	Y	Lager
300	6211358,739	454678,637	Matjord 0,3 meter Äldre matjord grå finkornig sand 0,2 meter Fossil matjord ljusbrun finkornig sand 0,15 meter Fossil matjord mörkbrun sand 0,10 meter Alv: Vit finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,75 meter
324	6211410,272	454691,763	Matjord 0,4 meter Äldre matjord brungrå sand 0,20 meter Äldre matjord grå gulflammig sand 0,15 meter Äldre matjord grå sand 0,10 meter Fossil matjord ljusbrun finkornig sand 0,18 meter Alv: Gulvit finkornig sand Totalt schaktdjup: 1,03 meter
338	6211469,032	454707,146	Matjord 0,3 meter Äldre matjord grå kompakt sand 0,2 meter Äldre matjord 0,12 meter ljusbrun sand Fossil matjord 0,16 meter kompakt mörkbrun sand, ev något fuktpåverkat, inmätt som AL375 Alv: Vitgul finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,78 meter
394	6211528,092	454724,034	Matjord 0,3 meter Äldre matjord mörkgrå sand 0,22 meter Fossil matjord/kulturlager 0,16 meter brun sand Fossil matjord/kulturlager 0,12 meter svartbrun flammig sand Alv: Brun finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,8 meter
429	6211579,724	454709,869	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,2 meter ljusbrun sand Alv: Gulbrun sand Totalt schaktdjup: 0,5 meter
435	6211525,795	454696,007	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,12 meter brun sand Alv: Gulbrun kompakt sand Totalt schaktdjup: 0,42 meter
481	6211471,295	454681,299	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,16 meter brun sand med enstaka träkol Fossil matjord/kulturlager 0,06 meter brun sand Alv: Gul sand Totalt schaktdjup: 0,52 meter
530	6211419,85	454666,543	Matjord 0,4 meter Äldre matjord 0,34 meter gråbrun humös sand Äldre matjord 0,14 meter grå sand Alv: Vit sand Totalt schaktdjup: 0,88 meter

Schakt	X	Y	Lager
536	6211425,197	454640,943	Matjord 0-3-0,4 meter Äldre matjord 0,3 meter grå sand Flygsandslager 0,07 meter gul finkornig flygsand Äldre matjord 0,27 meter grå humös sand Fossil matjord/kulturlager 0,11 meter mörkgråbrun kompakt sand Totalt schaktdjup: 0,85 meter
549	6211367,943	454652,627	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,27 meter mörkbrun kompakt sand Alv: Brungul sand Totalt schaktdjup: 0,57 meter
570	6211372,429	454625,445	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,17 meter mörkbrun sand Fossil matjord/kulturlager 0,18 meter mörkbrun något grovkornig sand Alv: Brun sand Totalt schaktdjup: 0,65 meter
591	6211479,611	454656,502	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,20 meter mörkbrun sand Alv: Vit mycket finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,5 meter
598	6211533,867	454671,778	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,20 meter mörk gråbrun sand Alv: Vit mycket finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,5 meter
602	6211586,124	454686,987	Matjord 0,4 meter Alv: Ljusbrun finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,4 meter
607	6211610,837	454667,238	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,12 meter gråbrun sand Alv: Vit finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,42 meter
613	6211556,942	454652,084	Matjord 0,13 meter Äldre matjord 0,14 meter gråbrun sand Alv: Vitgul finkornig flygsand Totalt schaktdjup: 0,27 meter
617	6211503,855	454637,423	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,2 meter brun något kompakt sand Alv: Vit flygsand Totalt schaktdjup: 0,5 meter
621	6211450,781	454622,296	Matjord 0,4 meter Fossil matjord/kulturlager 0,42 meter mörkbrun svagt humös sand Alv: Kompakt gul finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,82 meter
625	6211376,848	454601,054	Matjord 0,2 meter Äldre matjord 0,23 meter gråbrun humös sand Fossil matjord/kulturlager 0,16 meter mörkbrun något grusig sand, enstaka småsten Alv: Brungul sand Totalt schaktdjup: 0,43 meter
629	6211391,776	454568,579	0,3 meter matjord Äldre matjord 0,23 meter gråbrun något grovkornig sand Fossil matjord/kulturlager 0,14 meter mörkbrun lätt grusig sand, äldre marknivå? Alv: Gul sand Totalt schaktdjup: 0,53 meter

Schakt	X	Y	Lager
633	6211446,18	454582,336	Matjord 0,2 meter Äldre matjord 0,22 meter brungrå humös sand Fossil matjord/kulturlager 0,15 meter brun kompakt sand Alv: Gul sand Totalt schaktdjup: 0,57 meter
638	6211503,168	454598,206	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,25 meter brun sand, enstaka småsten Fossil matjord/kulturlager ljusbrun humös sand 0,18 meter Alv: Vitgul ganska finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,73 meter
642	6211406,742	454620,911	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,24 meter brun svagt grusig sand med enstaka småsten Äldre matjord 0,15 meter ljusbrun något grusig sand Alv: Gulbrun sand Totalt schaktdjup: 0,69 meter
1022	6211555,107	454620,504	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,14 meter ljusbrun finkornig sand Alv: Vit finkornig flygsand Totalt schaktdjup: 0,44 meter
1069	6211620,055	454642,761	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,12 meter grå sand Alv: Vit flygsand Totalt schaktdjup: 0,42 meter
1103	6211642,73	454623,753	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,23 meter gråbrun sand med enstaka småsten Fossil matjord/kulturlager 0,14 meter brun homogen sand Alv: Gul kompakt flygsand Totalt schaktdjup: 0,67 meter
1118	6211585,487	454605,395	Matjord 0,3 meter Fossil matjord/kulturlager 0,28 meter brun finkornig sand Alv: Vit finkornig flygsand Totalt schaktdjup: 0,58 meter
1157	6211527,16	454587,987	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,20 meter mörkbrun sand med enstaka småsten Alv: Gul finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,50 meter
1206	6211465,861	454570,655	Matjord 0,20 meter Äldre matjord 0,20 meter grå humös sand Alv: Gul sand Totalt schaktdjup: 0,40 meter
1222	6211402,713	454553,361	Matjord 0,2 meter Äldre matjord 0,21 meter grå sand med enstaka träkol Alv: Gulbrun något grusig sand Totalt schaktdjup: 0,41 meter
1256	6211404,277	454529,223	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,22 meter grå sand Alv: Gul finkornig sand med enstaka småsten Totalt schaktdjup: 0,52 meter
1298	6211408,066	454511,551	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,08 meter ljusbrun sand Fossil matjord/kulturlager 0,25 meter grå sand Alv: Ljusbrun flygsand Totalt schaktdjup: 0,63 meter

Schakt	X	Y	Lager
1309	6211435,765	454524,427	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,14 meter brungrå sand Fossil matjord/kulturlager 0,14 meter mörkbrun med enstaka småsten Alv: Gulbrun grusig sand Totalt schaktdjup: 0,58 meter
1328	6211461,506	454547,388	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,10 meter grå sand, enstaka tråkol Äldre matjord 0,05 gråbrun finkornig kompakt sand Fossil matjord/kulturlager 0,20 meter mörkbrun sand Alv: Gul fuktig sand Totalt schaktdjup: 0,65 meter
1362	6211515,828	454566,522	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,25 meter grå sand Fossil matjord/kulturlager 0,20 meter mörkbrun sand med enstaka småsten Alv: Gulbrun smågrusig sand Totalt schaktdjup: 0,75 meter
1415	6211555,573	454579,066	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,3 meter grå kompakt sand Äldre matjord 0,08 meter mörkgrå sand med infiltration av gul sand Fossil matjord/kulturlager 0,14 meter mörkbrun smågrusig sand Alv: Gul sand Totalt schaktdjup: 0, 82 meter
1451	6211618,735	454751,06	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,15 meter brun sand med enstaka inslag av lera Alv: Gul lerig finkornig sand Totalt schaktdjup: 0,45 meter
1457	6211675,615	454767,343	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,15 lerig grå sand Alv: Gul lera Totalt schaktdjup: 0,45 meter
1463	6211742,686	454758,534	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,12 meter brungrå sandig lera Alv: Gråbrun lera Totalt schaktdjup: 0,42 meter
1467	6211701,122	454744,956	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,25 meter gulbrun sandig lera Alv: Gulbrun lera Totalt schaktdjup: 0,55 meter
1473	6211651,148	454728,846	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,1 meter brungrå lerig sand Alv: Grå lera Totalt schaktdjup: 0,4 meter
1479	6211655,649	454701,768	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,26 meter grå kompakt sand Alv: Gulbrun sand Totalt schaktdjup: 0,56 meter
1483	6211702,658	454716,361	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,10 meter finkornig kompakt lerig sand Äldre matjord 0,10 meter brungrå sandig lera Alv: Brungul lerig sand Totalt schaktdjup: 0,5 meter
1489	6211742,589	454728,7	Matjord 0,4 meter Alv: Ljusbrun lera Totalt schaktdjup: 0,4 meter
1493	6211760,469	454704,932	Matjord 0,4 meter Alv: Gråbrun lera Totalt schaktdjup: 0,4 meter
1499	6211714,281	454691,632	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,10 meter brun lerig sand Alv: Gulvit kompakt lerig sand Totalt schaktdjup: 0, 40 meter

Schakt	X	Y	Lager
1503	6211676,668	454680,331	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,15 meter brun lerig sand Alv: Brun lerig sand Totalt schaktdjup: 0,45 meter
1509	6211756,582	454684,387	Matjord 0,2 meter Äldre matjord 0,15 meter grå lerinblandad matjord Alv: Brungrå lera Totalt schaktdjup: 0,35 meter
1515	6211723,222	454669,643	Matjord 0,2 meter Äldre matjord 0,14 meter grå lerinblandad matjord Alv: Brungrå lera Totalt schaktdjup: 0,34 meter
1521	6211692,089	454656,392	Matjord 0,3 meter Äldre matjord 0,10 meter grå sandig lera Alv: Sandig lera Totalt schaktdjup: 0,40 meter
1621	6211569,134	454728,241	Matjord 0,2 meter Fossil matjord/kulturlager 0,2 meter mörkbrun sand Alv: Vit finkornig sand i södra delen, gulbrun sand i norra delen Totalt schaktdjup: 0,4 meter

Bilaga 2 Anläggningar

Anläggningsnr	Anläggningstyp	X	Y	Z
306	Grop	6211361	454679,1	26,762
315	Stolphål	6211349	454676	27,1
330	Stolphål	6211405	454689,8	25,139
346	Grop	6211455	454703,2	25,259
360	Grop	6211459	454704,8	25,202
367	Stolphål	6211460	454704,3	25,211
375	Lager	6211465	454706	25,454
379	Stolphål	6211477	454709	25,78
387	Stolphål	6211478	454709,1	25,731
400	Härd	6211524	454723,4	25,949
411	Stolphål	6211537	454726,2	25,97
422	Härd	6211538	454727,5	26,009
441	Stolphål	6211538	454699	25,797
447	Stolphål	6211536	454698,7	25,831
453	Stolphål	6211532	454697,4	25,814
459	Stolphål	6211526	454695,9	25,859
466	Stolphål	6211522	454695,3	25,85
473	Stolphål	6211518	454694	25,737
487	Stolphål	6211483	454684,3	25,648
494	Grop	6211472	454681,1	25,477
503	Grop	6211468	454680,5	25,342
521	Stolphål	6211467	454680,3	25,301
542	Grop	6211420	454639	26,536
555	Stolphål	6211366	454652,5	26,805
562	Grop	6211362	454650,8	26,791
576	Stolphål	6211385	454629	27,027
583	Stolphål	6211384	454628,9	27,048
648	Stolphål	6211384	454628,5	27,08
657	Stolphål	6211380	454627,5	27,113
664	Grop	6211375	454626,7	27,206

Anläggningsnr	Anläggningstyp	X	Y	Z
673	Stolphål	6211374	454626,3	27,227
679	Ränna	6211365	454623	27,111
685	Stolphål	6211471	454653,5	25,727
692	Stolphål	6211482	454657,7	25,726
701	Grop	6211582	454685,4	26,08
711	Ränna	6211590	454688,6	26,037
725	Stolphål	6211589	454688,7	26,012
731	Grop	6211591	454688,5	26,045
738	Grop	6211604	454664,8	25,839
747	Stolphål	6211606	454665,7	25,862
754	Stolphål	6211609	454666,7	25,858
762	Stolphål	6211614	454668,6	25,805
769	Stolphål	6211568	454655,4	25,55
777	Stolphål	6211564	454653,8	25,617
786	Stolphål	6211513	454639,9	25,978
792	Grop	6211511	454639,4	26,002
801	Grop	6211508	454639,2	25,999
810	Grop	6211504	454637,1	26,032
819	Grop	6211503	454637,8	26,055
826	Grop	6211496	454635,2	26,077
838	Stolphål	6211463	454625,3	26,318
844	Stolphål	6211461	454624,8	26,286
850	Grop	6211455	454623,9	26,467
864	Grop	6211450	454622,2	26,629
876	Grop	6211448	454622,1	26,645
882	Stolphål	6211384	454602,7	27,078
889	Stolphål	6211382	454602,3	27,05
897	Stolphål	6211378	454601,2	26,911
905	Stolphål	6211383	454602,6	27,05
911	Ränna	6211383	454566,2	26,235
917	Stolphål	6211390	454568,7	26,303
925	Stolphål	6211394	454569,2	26,373
932	Stolphål	6211395	454569,5	26,354
938	Stolphål	6211398	454570,2	26,481
945	Stolphål	6211400	454570,6	26,445
951	Stolphål	6211450	454583,3	26,547
957	Grop	6211452	454583,4	26,611
964	Grop	6211454	454584,7	26,582
979	Stolphål	6211456	454584,5	26,544

Anläggningsnr	Anläggningstyp	X	Y	Z
985	Kulturlager	6211375	454600,6	27,048
989	Stolphål	6211495	454596,3	26,392
994	Stolphål	6211498	454597,2	26,423
1000	Grop	6211504	454598	26,425
1009	Stolphål	6211505	454598,7	26,41
1015	Grop	6211509	454600,1	26,359
1028	Grop	6211560	454622,1	25,664
1041	Stolphål	6211560	454622,1	25,644
1049	Grop	6211562	454622,5	25,638
1062	Stolphål	6211561	454622,2	25,65
1075	Stolphål	6211635	454647,7	25,677
1081	Stolphål	6211636	454648,2	25,765
1089	Stolphål	6211637	454648,3	25,696
1096	Stolphål	6211638	454648,5	25,769
1109	Stolphål	6211644	454623,9	25,889
1124	Grop	6211599	454610	28,288
1134	Grop	6211587	454605,7	25,972
1151	Stolphål	6211578	454603,2	26,002
1163	Stolphål	6211538	454590,3	26,313
1169	Stolphål	6211535	454590	26,403
1175	Stolphål	6211534	454589,6	26,425
1180	Grop	6211530	454589	26,48
1187	Stolphål	6211526	454588	26,45
1194	Stolphål	6211525	454586,6	26,395
1200	Stolphål	6211523	454586,8	26,362
1216	Stolphål	6211456	454568	26,341
1228	Stolphål	6211416	454556,9	26,252
1233	Stolphål	6211410	454555	26,276
1238	Grop	6211405	454554,5	26,239
1245	Grop	6211403	454553,9	26,243
1250	Stolphål	6211397	454552	26,222
1262	Stolphål	6211399	454527,4	26,208
1268	Ränna	6211400	454528,1	26,195
1272	Grop	6211403	454528,2	26,185
1278	Stolphål	6211408	454531,1	26,233
1285	Grop	6211417	454533,1	26,298
1292	Ränna	6211388	454549,4	26,254
1302	Grop	6211408	454511	26,348
1313	Stolphål	6211433	454522,5	26,228
1318	Stolphål	6211435	454525	26,22

Anläggningsnr	Anläggningstyp	X	Y	Z
1323	Stolphål	6211438	454525	26,221
1334	Stolphål	6211452	454544,6	26,162
1339	Stolphål	6211453	454544,4	26,182
1345	Stolphål	6211453	454544,4	26,18
1351	Stolphål	6211460	454547	26,173
1357	Stolphål	6211469	454550	26,16
1368	Grop	6211504	454562,3	26,229
1375	Stolphål	6211509	454563,5	26,224
1380	Grop	6211517	454566,6	26,338
1389	Stolphål	6211518	454567,3	26,344
1395	Stolphål	6211520	454567,8	26,247
1402	Stolphål	6211523	454568,9	26,279
1408	Grop	6211523	454569,7	26,279
1421	Stolphål	6211550	454576,1	26,521
1428	Stolphål	6211552	454577,6	26,478
1434	Stolphål	6211553	454578,2	26,466
1441	Stolphål	6211555	454578,9	26,516
1447	Ränna	6211558	454580,3	26,481
1527	Härd	6211607	454748	25,856
1537	Härd	6211608	454747,4	25,847
1546	Härd	6211623	454752,7	25,735
1569	Stolphål	6211699	454715,8	25,299
1574	Stolphål	6211700	454715,3	25,287
1580	Stolphål	6211705	454716,7	25,166
1586	Stolphål	6211706	454717,6	25,172
1592	Stolphål	6211706	454717	25,15
1597	Grop	6211764	454705,9	25,497
1605	Stolphål	6211705	454717,3	25,151
1613	Grop	6211705	454717,5	25,172
1627	Stolphål	6211564	454727	25,898
1673	Grav	6211408	454604,6	27,649

Bilaga 3

Metalldetekteringsrapport

Undersökning med metalldetektor i samband med arkeologisk utredning steg 2, inom fastigheten Fjälkinge 9:6, Kristianstads kommun, Skåne län

Metalldetektor som användes: Modell: C-Scope CS-1220-XDP.

Undersökningen:

Arbetsmetod och utförande:

En systematisk detektering av matjordslagret utfördes inom hela undersökningsområden enligt sökstråksprincipen, med ett avstånd mellan stråken på 20 meter. En mindre yta kring platsen för ett tidigare påträffat guldföremål totaldetekterades en gång från ytan.

Vid undersökningen negligerades generellt utslag från järnföremål medan alla andra kontrollerades. Metallföremål som med säkerhet kunde tillföras tiden före 1850 eller med osäkerhet kunde dateras i fält togs upp och mättes in. Metallföremål som med säkerhet kunde bestämmas till senare tid (d.v.s. efter 1850) tillvaratogs inte.

Fälтарbetet utfördes den 26 och 28/4 2018.

Detekteringssituationen: (fysiska faktorer som påverkar detekteringsresultatet) – Undersökningen utfördes i åkermark, som vid undersökningstillfället bestod av harvad majsstubb.

Arbetet utfördes vid meteorologiskt gynnsamma förhållanden.

Jonas Paulsson (Arkeolog och metalldetekteringsspecialist)
Kula AB
mob. 0701733223
e-post: stavershult@gmail.com

Bilaga 4 Fyndlista

Tidssmedjan Helge. Bertil Helgesson. 2018-05-15

Fjälkinge 9:6, Fjälkinge sn, Kristianstads kommun. SAB projekt:170062. Metall.

Det undersökta området ligger ca 200 m norr om den historiska bytomten i Fjälkinge (FMIS 130:1), och också nära FMIS 46, 147 och 19, där undersökningar givit fynd från flera perioder. Inom området har tidigare påträffats fynd från både stenålder, järnålder, medeltid och nyare tid (FMIS; Helgesson manus). Bl.a. kommer ett beslag i guldcloisonné från området med trolig datering till folkvandringstid. Enligt äldre kartmaterial är det tydligt att den historiska bytomten låg söder om en av de viktigare vägarna i Skåne, nämligen stora landvägen från Blekinge och vidare mot Helsingborg (Buhrmann 1684; LMV K27-2:1 (geometrisk avmätning 1704), K27-2:6 (enskifte 1810). Det aktuella området ligger norr om sagda väg och är inte bebyggt enligt dessa kartor. Den södra delen av det aktuella området benämnes Norra Heden och den norra delen Skogsåkrar enligt enskifteshandlingar från 1810.

De daterbara fynden kan grovt dateras från senmedeltid till mitten av 1800-talet. Materialet överensstämmer till stora delar med vad man brukar finna på historiska bytomter. Slående är mängden mynt och blyplomberna. Här sticker ett tyskt/nederländskt mynt ut som en främmande fågel. Tyska mynt från 1500-1600-talen är dock inte unika från bytomter i Skåne (jfr von Heijne 2015). Muskötkulorna kan vittna om militär närvaro men lika gärna någon lokal skytt.

Fynden kommer från gammal åker- och betesmark, och är egentligen för många för att de skulle vara effekter av gödsling eller liknande. Det bör påpekas att ytterligare fynd framkommit vid tidigare undersökningar med metalldetektor (Helgesson manus). Det mest troliga är kanske att fynden följt med jordmassor från bytomten som deponerats inom detta område. Fyndens karaktär och mängd borde indikera schaktmassor från ett gårdsläge. Kanske är detta något som skedde strax efter enskiftet 1810 eller när man börjar bebygga den gamla bytomten med bostadshus från sent 1800-tal och framåt. Ett alternativ är att det skulle vara massor från järnvägsbygget, men detta förefaller mindre troligt, då järnvägen helt löper norr om bytomten.

Konsivering/prioritetsordning	Nr.
1 Mynten, fr.a. Id 24, 2, 4 och 15	24, 2, 15, 4, 25, 26, 18, 30
2 Blyplomberna	14, 30

Övriga föremål rekommenderas ej för konsivering
MT-medeltid, SMT-senmedeltid, NT-nyare tid

Fynd nr.	X	Y	Material	Fynd	Vikt (g)	Dat	Kommentarer
1	6211548	454710	CU-leg	Sölja	8	MT	
2	6211539	454705	Silver	Mynt	1		Tyskt, ev. Nederländerna, troligen 1/64 thaler från Rudolf II:s tid, troligen slaget 1597
3	6211505	454697	CU-leg	Finger ring	1	NT	Enkel med infattning för mindre sten
4	6211447	454680	CU-leg	Mynt	1		Litet fragment
5	6211359	454677	CU-leg	Beslag	3		Omvikt
6	6211369	454656	Bly	Muskötkula	7	NT	
7	6211376	454591	Bly	Muskötkula	6	NT	Med gjuttapp
8	6211430	454584	Bly	Klump	10		
9	6211425	454630	CU-leg	Föremål	11		Del av något, möjligen bältehake
10	6211414	454649	CU-leg	Nithuvud	3		
11	6211446	454634	Bly	Muskötkula	11	NT	Med gjuttapp
12	6211497	454671	CU-leg	Bältehake	3	MT/NT	
13	6211502	454672	CU-leg	Föremål	2		Ten, med enkel streckornamentik
14	6211520	454657	Bly	Blyplomb	14	MT	
15	6211566	454669	CU-leg	Mynt	1		Korroderat
16	6211570	454650	Bly	Blyplomb	3	NT	
17	6211577	454650	CU-leg	Föremål	5		Del av något, ev. beslag
18	6211546	454618	CU-leg	Mynt	5	1711	Karl XII, 1 daler S.M.
19	6211588	454630	CU-leg	Smycke	2	NT	
20	6211616	454637	CU-leg	Föremål	1		Holk, ev. remändebeslag
21	6211363	454614	CU-leg	Bleck	1		
22	6211367	454622	CU-leg	Nithuvud	1		Prydnadsnit
23	6211367	454625	CU-leg	Klump	1		
24	6211366	454632	CU-leg	Mynt	1	SMT	Erik av Pommern?, Christoffer av Bayern?
25	6211373	454612	Silver	Mynt	1	1670	Karl XI, 1 öre
26	6211604	454613	CU-leg	Mynt	6	1671	Karl XI, 1/6 öre
27	6211700	454681	CU-leg	Nål	2		
28	6211759	454698	CU-leg	Knapp	2	1800-tal	Karl XIV Johan
29	6211761	454698	Bly	Blyplomb	10	MT	
30	6211697	454724	CU-leg	Mynt	4	1825	Karl XIV Johan
31	6211747	454782	CU-leg	Bleck	1		
32	6211678	454763	CU-leg	Nål	4		
33	6211675	454739	CU-leg	Kam	1	NT	

REFERENSER METALLBESTÄMNING

LITTERATUR

Buhrmann, G. 1684. *Karta över Skåne*. Reproducerad och tryckt vid Generalstabens litografiska anstalt. Stockholm 1969.

Helgesson, B. Manus. *Kristianstadsprojektet. Metalldetektorundersökningar 1998-2009*. Sydsvensk Arkeologi AB. Rapport 2015:13. Kristianstad.

von Heijne, C. 2015. *Myntfynd från Skåne. Kristianstads län*. Sveriges mynthistoria. Landskapsinventeringen. Del 12. Stockholm.

INTERNET

LMV - Lantmäteriet, Gävle.

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>

FMIS - Fornsök. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

SYDSVENSK ARKEOLOGI RAPPORTSERIE 2018

1. Kraftledning Tollarp - Salskog, Träne socken m.fl., Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning steg 1 år 2016-2017. Bertil Helgesson & Ylva Wickberg.
2. Rallaren 1 – Fornlämning Malmö 120, 173 och 174, Malmö stad, Skåne län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Joakim Frejd.
3. Vellinge 90:3. Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Thomas Linderöth.
4. Vä 36:9. Vä socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Ylva Wickberg.
5. Kv. Lars Johan 7, Simrishamns stad och kommun. Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Claes Pettersson & Erik Johansson.
6. Jörgen Kristoffersen 6. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk undersökning 2015. Therese Ohlsson & Claes Pettersson.
7. Yngsjö 4:248. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Karina Hammarstrand Dehman & Anders Edring.
8. Sallerup 180:21 m.fl. Södra Sallerup socken, Malmö kommun. Förundersökning 2017. Åsa Berggren.
9. Kviinge 1:46. Kviinge socken, Östra Göinge kommun. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Therese Ohlsson.
10. Bromölla 11:1, Ivetofta socken, Bromölla kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Tony Björk & Klas Holger Jönsson.
11. Bunkeflostrand 3:1, 12:1 & 21:3, Bunkeflo socken, Malmö. Arkeologisk utredning 2018. Ilona Carlsson.
12. Fjälkinge 189:1. Schaktningsövervakning vid installation av spillvattenledning i Fjälkinge kyrka. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Pia Svensson.
13. Ilstorp 30:1. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Therese Ohlsson.
14. Bunkeflo 7:7 m.fl. Bunkeflo socken, Malmö stad & kommun. Arkeologisk utredning, steg 1, 2018. Fredrik Grehn & Thomas Linderöth.
15. Vellinge 90:3 m fl. Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Therese Ohlsson.
16. Gamla Staden 8:1, Helsingborg socken, Helsingborg kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning/schaktningsövervakning 2016-2017. Ilona Carlsson.
17. Brönnestad 12:1 och 160:1. Ledningsarbeten vid Hovdala slott. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
18. Gamla Lundavägen/Stora Uppåkravägen till Sydöstravägen i Lund. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
19. En senneolitisk kopparyxa. Fältbesiktning 2017 och efterundersökning 2018. Fastighet Hököpings 68:5. Hököpings socken, Vellinge kommun, Skåne län. Kristian Brink.
20. Bunkeflostrand 21:3, Bunkeflo socken, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Ilona Carlsson.
21. Låreda 436:6 och 436:20, Hässleholm, Hässleholms kommun. Arkeologisk utredning 2018. Tony Björk.
22. Ripa 15:2, Åhus socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2018. Anders Edring.

23. Bunkeflostrand 12:1 och 21:3, Bunkeflo socken, Malmö kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Ilona Carlsson.
24. Rosengård 130:401 och Husie 172:256. Arkeologisk utredning 2018. Fastighet Rosengård 130:401 och Husie 172:256, Husie socken, Malmö kommun, Skåne län. Kristian Brink.
25. Vä 2:72. Vä socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Fredrik Larsson.
26. Fjälkinge 9:6. Fjälkinge socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Fredrik Larsson.

DET UPPDRAGSARKEOLOGISKA SYSTEMET

Inom det uppdragsarkeologiska systemet utförs arkeologiska undersökningar som vilar på Kulturmiljölagen (1988: 950 – KML). Undersökningarna baseras på beslut av länsstyrelsen och utgör ett villkor för att en Företagare skall ges tillstånd för ingrepp i fast fornlämning.

Arkeologiska undersökningar kan göras i tre etapper: utredning, förundersökning och undersökning. De olika delarna är led i en process som i första hand syftar till att bevara fornlämningen, vilket är grundtanken i Kulturmiljölagen.

Den arkeologiska utredningen kan göras i två steg: Steg 1 innebär att befintligt underlagsmaterial sammanställs i form av en byråinventering och att en fältinventering genomförs. Steg 2 innebär sökschaktsgrävning med grävmaskin. Syftet med den arkeologiska utredningen är att identifiera och lokalisera fornlämningar som berörs av ett arbetsföretag. Utredningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd för ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren (den som avser utföra ett arbetsföretag).

Om det vid den arkeologiska utredningen påträffas under mark dolda fornlämningar, eller om det redan finns kända fornlämningar inom ett område, kan Länsstyrelsen besluta om en arkeologisk förundersökning. En arkeologisk förundersökning innebär som regel schaktgrävning med grävmaskin. Arbetet innebär att ett representativt urval av fornlämningen undersöks. Syftet med den arkeologiska förundersökningen är att avgränsa fornlämningen och fastställa dess vetenskapliga potential. Förundersökningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd till ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren.

Baserat på resultat från förundersökningen gör Länsstyrelsen en bedömning om fornlämningen bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential för att gå vidare till en arkeologisk undersökning. Syftet med en arkeologisk undersökning är att undersöka, dokumentera, analysera och tolka lämningar och fynd för den aktuella fornlämningen, samt att besvara de vetenskapliga frågeställningar som fornlämningen anses ha potential att ge svar på. Efter en arkeologisk undersökning hävs lagskyddet enligt 2 kap. Kulturmiljölagen.

Inom det uppdragsarkeologiska systemet finns tre olika aktörer: Länsstyrelsen prövar tillstånd, beslutar och utövar tillsyn (uppdragsgivare). Företagaren söker om tillstånd och bekostar undersökningen. Undersökaren utför arkeologiska undersökningar (uppdragstagare).

Detta är en mycket kortfattad beskrivning av det uppdragsarkeologiska systemet. En mer fullständig information kan hämtas under följande länk: http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/8473/Varia%202015_9.pdf?sequence=1

Här finns vägledning för tillämpningen av Kulturmiljölagen (1988:950), Uppdragsarkeologi (2 kap.) enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd.

Fjälkinge 9:6

ARKEOLOGISK UTREDNING, STEG 2.

Med anledning av att Kristianstad kommun planerar för detaljplaneläggning inom del av fastigheten Fjälkinge 9:6. gav Länsstyrelsen uppdraget till Sydsvensk Arkeologi att genomföra en arkeologisk utredning, steg 2, inom aktuell fastighet. Den arkeologiska utredning resulterade i att arkeologiska lämningar påträffades i en stor del av det aktuella utredningsområdet. Anläggningarna bestod av gropar, härdar, kulturlager, rännor, stolphål och den sedan tidigare högen med hällkistan Fjälkinge 13. Anläggningarna bedöms i huvudsak vara förhistoriska, men fyndmaterialet pekar också på att det kan finnas lämningar från historisk tid.

